

BNA Gebouw van het Jaar 2009

Regio Noordwest/Centrum

Juryrapport

INLEIDING

Drieënzestig inzendingen heeft de jury van de Regio Noordwest/Centrum onder ogen gehad. Daarvan zijn acht gebouwen uitgekozen om te bezoeken. De verwachtingen waren vooraf hooggespannen, niet in het minst omdat vergeleken bij de periode waarin de ingezonden gebouwen zijn geconcipieerd een ander economisch en cultureel tij is aangebroken. Welke architectonische hoogstandjes heeft de conjuncturele welvaart met zich mee gebracht? Met enige verbazing constateert de jury dat de relatief rijke jaren weliswaar sympathieke, mooi gemaakte gebouwen hebben opgeleverd met een hoge mate van esthetica, maar weinig echt goede, innovatieve architectuur. Dat komt mogelijk door een overdaad aan regelgeving, randvoorwaarden en stedenbouwkundige planvorming, waardoor budget en speelruimte voor de architect tot een minimum zijn beperkt. De jury pleit er dan ook voor om architecten in een eerder stadium van het bouwproces in te schakelen, opdat ze hun ruimtelijke expertise kunnen aanwenden bij het vormgeven van nieuwe, maatschappelijke programma's. Ook het geringe aantal inzendingen van jonge architecten baart de jury zorgen. Zij hebben moeite om aan een opdracht te komen. Hoewel niet genomineerd, doen de renovatie en openbaarmaking van Huis Frankendael de jury

plezier. De categorie renovatie-hergebruik wordt een steeds belangrijker maatschappelijke opgave en de jury is blij dat ook dit soort projecten tot de inzendingen behoren.

De tocht door de regio voerde van mini-icoon tot gevangenis en moskee, van sociale woningbouw tot super-de-luxe woningbouw, waarbij opvalt dat duurder niet altijd beter is. Zo viel een super-de-luxe woningbouwcomplex af omdat het naar mening van de jury in het interieur tot overtrokken ruimtelijkheid heeft geleid. Ook de moskee viel helaas af. De majestueuze, bloedmooi ingepaste gevel maakte indruk, maar de ruimtelijke kwaliteit daarachter liet te wensen over.

De jury heeft de lat hoog gelegd en gezocht naar inzendingen die een zinvolle, innovatieve bijdrage leveren aan het vak. Om die reden bleven er van de acht bezochte projecten vijf genomineerden over. Uit die vijf is de winnaar unaniem gekozen. Morele overwegingen speelden daarbij een rol. Het was een tijd *not done* om je als architect met dit type gebouwen bezig te houden, terwijl de winnaar aantoont hoe belangrijk architectuur in een dergelijke, sociaal relevante opgave kan zijn. De winnaar toont bovendien aan dat specialisatie niet altijd een pre is. Ook of misschien wel juist de onbevangenheid van een architect, die voor het eerst met een bepaald type opdracht wordt geconfronteerd, kan leiden tot bijzondere,

onorthodoxe oplossingen. Daarbij is het *out of the box*-denken van de opdrachtgever van onmiskenbaar belang geweest.

WINNAAR BNA GEBOUW VAN HET JAAR 2009 REGIO NOORDWEST/CENTRUM

FPC de Oostvaarderskliniek, Almere
Architect: Martien Jansen (Studio M10, Eindhoven)

Dit verbijsterend transparante en humane patiëndorp aan de rand van een nieuwbouwwijk is de winnaar waarnaar de jury zocht. De ongekennde, nieuwe typologie verrast, net als de elegante, minimalistische esthetiek die je eerder verwacht in een klooster van Le Corbusier dan in een gevangenis. De jury heeft de indruk dat de openheid van de opdrachtgever alsmede de onbevangenheid van de architect sterk hebben bijgedragen aan de ruimtelijk zeer geslaagde vertaling van deze sociale opgave.

Het opvallendst aan de tbs-kliniek is de consequente openheid, van buiten naar binnen en van binnen naar buiten. Tralies, sleuven en andere traditionele beveiligingsmiddelen zijn zoveel mogelijk vermeden. Het hoofdgebouw met kantoren, recreatie en behandelruimtes grenst met een grote glaswand aan de openbare weg. De enige zichtbare beveiliging komt van een subtiel aangebrachte stroomdraad. Dwars op het glazen hoofdgebouw liggen in een ommuurde binnenhof de laagbouwvolumes met patiëntenwoonkamers. Die hebben dezelfde hoge kwaliteit schoon beton, glas, hout en staal, dezelfde distinctie en openheid als de kantoren en grenzen groepsgewijs aan eigen patio's en tuinen. Het energiezuinige complex is tot in elk detail verzorgd, zit slim in elkaar - de horizontale lamellen die in de patiëntenwoonkamers als tralies fungeren, dempen in de vide van de hoofdbouw het zonlicht - en is een oase van rust. Esthetiek en maatschappelijk belang sluiten hier naadloos op elkaar aan, de kliniek heeft onbetwist een positieve invloed op samenleving en bewoners. Bouwkunst in optima forma.

NOMINATIES

Conservatorium van Amsterdam, Amsterdam
Architect: Frits van Dongen (de Architecten Cie., Amsterdam)

De jury heeft bewondering voor het heldere en toch avontuurlijke concept van dit complexe gebouw, in een lovenswaardige, stedenbouwkundige hoogbouwsituatie. Het rijke programma – het conservatorium is school en concertgebouw ineen – is verticaal georganiseerd, met de meest publieke en collectieve functies onderin en de meest introverte, studieuze ruimtes en kantoren bovenin. Bij binnenkomst zijn de zalen boven het houten plafond voelbaar. Een spectaculaire cascadetrap leidt naar twee andere zalen in de kelder. De zalen hebben elk een andere sfeer, met onder meer een blackbox voor jazz en een intieme daglichtzaal voor kleine concerten.

De zaagtandgevel, bedoeld om het geluid van het spoor te weren en toch frisse buitenlucht binnen te laten, is consequent toegepast: de vorm keert ook binnen, in de grote zaal, terug. Door het gebouw binnenste buiten te keren en alle gangen aan de gevel te leggen, haalt de architect maximaal profijt uit de interne dynamiek. De vele ruwe, basic materialen, op een fijne manier ingezet, zorgen voor een eigen esthetiek.

De jury prijst de knappe, consequente interpretatie van de opgave, maar vindt het jammer dat de strenge stedenbouwkundige randvoorwaarden hebben geleid tot een tamelijk neutraal gebouw, waarbij de bijzondere functie van buiten nauwelijks zichtbaar is. Daarbij keert de ingang zich volgens de jury teveel af van de gewenste reuring op straat.

150 Sociale huurwoningen 'Tussen de Parken', Utrecht
Architect: Peter Keijsers (Bedaux de Brouwer Architecten, Gollre)

Deze bewonderenswaardig zorgvuldig ontworpen woonwijk logenstrafte het vooroordeel dat met sociale woningbouw geen architectuur valt te maken. De compacte, sociale huurwoningen geven met hun tweeënhalve verdieping een stedelijke uitstraling aan de Vinex-wijk. Ze zijn mooi gemaakt, hebben een eigen identiteit, terwijl ze ook nadrukkelijk deel uitmaken van een zorgvuldig

gecomponeerd ensemble. De jury heeft bewondering voor zowel de sterke, stedenbouwkundige inpassing als de consequente, eigen taal waarmee de huizen zijn gemaakt. De wijk heeft een klassieke opzet met onderscheidende hoekwoningen, met mee-ontworpen tuinmuren, bergingen en plantenbakken en is daarmee mooi verankerd aan de openbare ruimte. Met oog op een alzijdige uitstraling zijn in de zijstraten ook tussen de gemetselde tuinmuren woningen aangebracht. Het enige verschil tussen noord en zuid is de variatie tussen een privéstoep of een gemetselde plantenbak.

De woningen zelf liggen met hun eetkamer aan de straatkant. De woonkamer is op de tamelijk diepe privétuin gericht. Dit zorgt voor een prettig woonmilieu.

De mooie materiaalkeuze – paarsglimmende baksteen, stalen toegangspoorten, hardglazen balkons – geeft een chique uitstraling. De aandacht voor de detaillering doet niet onder voor woningen van een duurder categorie. De jury is verbaasd dat de architect zoveel heeft bereikt, maar wil met deze nominering zeker geen pleidooi houden voor karige budgetten.

Havenpost, Utrecht

Architecten: Michael van Leeuwen, Mariken van Nimwegen (Architectuurbureau Sluijmer en van Leeuwen i.s.m. Metname, Utrecht)

'Leuk en interessant', 'verrassend', 'een snoepje'. De jury was unaniem onder de indruk van dit mini-icoon, door relatief jonge architecten ontworpen. De Havenpost – een ontvangstruimte voor een historisch schip, een restaurant en woonverkoopcentrum – oogt eenvoudig en is opgebouwd uit een gemetselde stalen kern waaraan rondom glazen erkers en een terras zijn opgehangen. De jury prijst de constructie, waarbij een aantal details met opzet simpel is gehouden. De bevestigingspunten en stalen trekstaven van de erkers zijn in het zicht gelaten, waardoor de stevige constructie overkomt als een begrijpelijk bouwpakket.

Binnen zijn de installaties daarentegen mooi weggewerkt. In het restaurant ontvouwt zich over twee verdiepingen een onverwachte ruimtelijkheid, waarbij de aangehangen erkers tot het uiterste zijn benut. Lange zichtlijnen voeren dwars door het

gebouw alsook van boven naar beneden. De erkers zorgen voor plekken met verschillende atmosferen, uitzichten en lichtinvallen. Er zijn zelfs intiemere hoeken gecreëerd, zonder dat de continuïteit van de ruimte in gevaar komt.

De architecten hebben van een relatief eenvoudige opgave een complexe ruimtelijke puzzel gemaakt, die vanzelfsprekend is opgelost. Er is veel aandacht voor detaillering en de jury prijst de mooie verhouding tussen industrieel en elegant, ingetogen chique. Een visitekaartje voor de buurt en voor het vak.

New Amsterdam, Amsterdam

Architecten: Branimir Medić en Pero Puljiz (de Architecten Cie., Amsterdam)

Dit eerste woongebouw tussen de kantoren van de Zuidas is door de jury uitgekozen vanwege zijn on-Nederlandse, bijna Amerikaanse woonmilieu. New Amsterdam bevat twee torens van 23 verdiepingen met een indrukwekkend aantal woontypologieën en dankzij chique lobby's – het gebouw is met twee adressen aan zijn omgeving verankerd – een aangename manier van binnenkomen. De torens hebben 194 appartementen, verdeeld over 30 verschillende woningsoorten, van kleine businesssuites en officeappartementen tot diepe lofts en giga-penthouses. De grote variëteit aan plattegronden zorgt ervoor dat dit woongebouw op verschillende manieren kan worden gebruikt en daardoor lang mee kan gaan. Momenteel wordt het merendeel van de appartementen ingericht verhuurd.

De woningen zijn met een maximum aan privacy gemaakt. Na de neutrale buitenkant en de daglichtloze gangen zijn de woningen overweldigend: kolomvrij, met hoge plafonds, ruime gangen en vertrekken, licht en alom uitzicht. Ook het serviceniveau is aangenaam, met collectieve voorzieningen als zwembad en fitness, met een service-unit voor expats en voor boodschappen. Dit gebouw is in typologie en esthetiek een voorbeeld van het nieuwe, hoge wonen, dat in kwaliteit kan concurreren met de grachtenwoningen en verwijst naar een Zuidas die nog komen moet. Het laat zien dat in de hoogtijdagen van de conjunctuur ook interessante, nieuwe gebouwen zijn gemaakt.

JURY REGIO NOORDWEST/CENTRUM

Christian Rapp – Rapp + Rapp, Rotterdam
(voorzitter)

Gianni Cito – Dok architecten, Amsterdam

Rein Jansma – Zwarts en Jansma Architecten,
Amsterdam

Willem Smink – bestuursvoorzitter Noordelijke
Hogeschool Leeuwarden

Bart Lipsch – Libre Vastgoed, Vught

Jurysecretaris, auteur juryrapport

Marina de Vries – Zelfstandig journalist,
Amsterdam